

УДК 821.111/.131.1.09"18"(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-207-4>

КОНЦЕПЦІЯ ХАРАКТЕРУ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ В АНГЛІЙСЬКІЙ І ФРАНЦУЗЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХІХ СТОЛІТТЯ

THE CONCEPT OF A YOUNG PERSON'S CHARACTER IN THE ENGLISH AND FRENCH LITERATURE OF THE 19TH CENTURY

Вечірко О.Л.,

orcid.org/0000-0002-7326-167X

кандидатка філологічних наук, доцентка,

доцентка кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання
Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

ХІХ століття позначилося глибокими якісними змінами у житті всього людства. Процес становлення у Європі нового демократичного суспільства проходив дуже складно, зокрема у Франції він супроводжувався гострими, кровопролитними конфліктами у суспільстві, в Англії відбувалася своя революція, багато тихіша, але не менш трагічна, революція індустріальна. Вмирала «green wood's England» (Англія часів зеленого лісу) і народжувалася «workshop of the world» (майстерня світу). У такому суспільно-політичному контексті характери молодих людей багатьох художніх творів ХІХ століття несуть у собі настрої зневіри, тривоги, світової скорботи. Письменники намагалися зрозуміти суперечливу сутність молодого людини, доміанти її характеру.

Аналізуючи поему Дж. Байрона «Паломництво Чайльд Гарольда», романи Ф. Стендаля «Червоне і чорне» та О. де Бальзака «Батько Горіо», ми дослідили типологію й еволюцію художнього образу молодого людини, що формується у національних культурах ХІХ століття. Так, сформований майже два століття тому в англійській літературі тип байронічного героя залишається актуальним і досі, оскільки байронічні ремінісценції (розчарованість, розгубленість, зневіра) визначають особливості характеротворення героїв літератури і ХХ, і ХХІ століть. Реалії сьогодення засвідчують, що число таких людей у суспільстві значно збільшилося, оскільки на фоні сучасних процесів глобалізації особистість не відчуває власної значущості, обраності, неповторності.

Герой англійського романтика Дж. Байрона – молода людина, котра щойно вступає в життя із властивою філософією дендизму, але, стверджуючи свободу індивіда та волю як головні засади існування, відчуває скорботу всього світу, загальну невлаштованість людства, його заклики надихають, він прагне оновлення життя. Дещо іншими постають характери Жульєна Сореля й Ежена Растіньяка, які для «завоювання світу» засобом здійснення своїх честолюбних домагань обирають лицемірство і, зрештою, філософія пристосування стає сенсом їхнього життя, буржуазне суспільство прирікає молоду людину на відмову від ілюзій, формуючи характер аморальної та цинічної особистості.

Ключові слова: характеротворення, втрата ілюзій, байронізм, внутрішній конфлікт.

The 19th century was marked by profound qualitative changes in the life of all mankind. The process of establishing a new democratic society in Europe was very difficult: in France, it was accompanied by acute, bloody conflicts in society, while England experienced its own revolution, much quieter, but no less tragic – the industrial revolution. “Green wood's England” was dying, and “workshop of the world” was taking birth. In such a socio-political context, the characters of young people in many works of fiction of the 19th century carry moods of hopelessness, anxiety, and global sorrow. The writers tried in their own way to understand the contradictory nature of a young person, to find out the main dominant features of his/her character.

Analyzing G. Byron's poem “Childe Harold's Pilgrimage”, F. Stendhal's novel “Red and Black” and Balzac's novel “Father Goriot”, we investigated the typology and evolution of the artistic image of a young person formed in the national cultures of the 19th century. Thus, the type of Byronic hero formed almost two centuries ago in the English literature remains relevant to this day, as Byronic reminiscences (disappointment, confusion, and despair) determine the peculiarities of the character formation of literary heroes of the 20th and 21st centuries. Today's realities show that the number of such people in society has increased significantly, because against the background of modern processes of globalization, a person does not feel his own significance, exclusivity, and uniqueness.

The hero of the English romantic by G. Byron, a young man who is just entering life with the inherent philosophy of dandyism, but he affirming the freedom of the individual and the will as the main principles of existence, feels the sorrow of the whole world, the general disorder of humanity, his appeals are inspiring, he seeks the renewal of life.

The characters of Julien Sorel and Eugène de Rastignac are somewhat different, as they choose hypocrisy as a means of fulfilling their ambitions to “conquer the world” and, in the end, the philosophy of adaptation becomes the meaning of their lives, bourgeois society condemns a young person to abandon illusions, forming the character of an immoral and cynical personality.

Key words: character formation, image of a young person, Byronism, internal conflict.

Постановка проблеми. XIX століття позначилося глибокими якісними змінами у житті всього людства. Процес становлення у Європі нового демократичного суспільства проходив дуже складно, зокрема у Франції він супроводжувався гострими, кровопролитними конфліктами у суспільстві. Наслідком французьких революцій була не тільки трансформація соціальної та політичної системи країни, але й різкий злам суспільної ціннісної парадигми. Одночасно з Великою Французькою в Англії відбувалася своя революція, набагато тихіша, але не менш трагічна, революція індустріальна. Вмирала «green wood’s England» (Англія часів зеленого лісу) та народжувалася «workshop of the world» (майстерня світу). У такому суспільно-політичному контексті характери молодих людей багатьох художніх творів XIX століття мають настрої зневіри, тривоги, світової скорботи. Письменники намагалися зрозуміти суперечливу сутність молодого людини, розгадати таємницю буття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасне літературознавство виявляє значний інтерес до проблем характеротворення у художньому тексті, які досліджували професор В.В. Фащенко, визначаючи особливості портретування, видиму мову душі, діалог і монолог, внутрішнє мовлення як важливі засоби психологічного аналізу у художньому творі [7]. Про «спроби реставрації людської психіки за певних історичних обставин», на які «позначилася складна і суперечлива епоха, у якій виборювалася українська державність» [8, с. 347] говорить науковиця Т.В. Хом’як. Психологізм як художньо-образне зображення особистості персонажа (його почуттів, переживань, психологічних станів тощо), зумовлене ціннісною орієнтацією автора, його уявленнями про особистість і комунікативною стратегією, досліджено у роботі Л.М. Козубенко [3].

Художній світ Дж. Байрона, Ф. Стендаля, О. де Бальзака осмислювали у своїх розвідках українські літературні критики. Так, досліджуючи перекладацькі студії творів Дж. Байрона, Л. Чередник розглядає інтерпретацію образу «байронічного» героя, проводячи типологічні зіставлення оригіналів поезій Дж. Байрона та перекладів М. Костомарова, Л. Українки, П. Грабовського, Д. Паламарчука й ін. [9]. Основні творчі методи Оноре де Бальзак у повісті «Гобсек» стали предметом дослідження О. Кучерук [4]. Т. Швець, вивчаючи творчість Стендаля на прикладі аналізу роману «Червоне і чорне», розглядає текст як відображення індивідуально-авторської художньої картини світу [10], проте до ґрунтового аналізу поетики характеротворення молодого людини у творчості англійських і французьких митців XIX століття у компаративному контексті ніхто не вдавався.

Актуальність пропонованої студії зумовлена потребою вивчення типології й еволюції художнього образу молодого людини, що формується у національних культурах XIX століття, визначення спільних і відмінних рис його художньої реалізації. Сформований майже два століття тому в англійській літературі тип байронічного героя залишається актуальним досі, оскільки байронічні ремінісценції (розчарованість, розгубленість, зневіра) визначають особливості характеротворення героїв літератури і XX, і XXI століть. Реалії сьогодення засвідчують, що число таких людей у суспільстві значно збільшилося, оскільки на фоні сучасних процесів глобалізації особистість не відчуває власної значущості, образності, неповторності. У реаліях сьогодення процес інтегрування молоді у суспільний простір дуже складний і болісний, оскільки традиційні ціннісні пріоритети суттєво змінюють

свій зміст або втрачають його взагалі в умовах сучасного технологізованого прагматичного світу.

Виклад основного матеріалу. Отже, герой відомого англійського романтика Чайльд Гарольд самотній, він відчуває «світову» скорботу, загальну невлаштованість людства, його душа протестує проти неволі, духовної убогості. Зауважимо, що основні риси персонажа розкриваються уже в експозиції твору:

*Колись на острові, на славнім Альбіоні,
Жив молодик, що був байдужен на все добре,
А пробував собі у розпуску найгіршим,
Гуляв, гукав і драв дремливе вухо Ночи.
Ой леле! сорома не мав сей лобуряка,
Кохавсь у бенкетах, веселоощах безбожних.
Про нього на землі було такого мало,
На що-б він позирав прихильним, добрим оком,
Опріч конкубінок та розпусних гультаїв,
Підлих високого коліна і низького [1, с. 1].*

Герой нехтує суспільними нормами та моральними заборонами. Дійсність втрачає для нього привабливість внаслідок «перенасиченості», власна батьківщина стає для нього в'язницею:

*Переситу дознав у тім, чим веселився;
Всі забавки йому остили і обридли.
Тоді вже рідний край чужим йому вдався:
Сумнішим став йому, ніж келія чернеча [1, с. 2].*

У стані повної душевної спустошеності Чайльд Гарольд іде у вигнання, шукаючи свободи. Мотив подорожі є традиційним у романтичному творі. Мандрівка, яку здійснює герой, – не з цікавості чи пошуку нових вражень, сам автор визначає її як «паломництво». Цей художній прийом дозволяє Дж-Г. Байрону змалювати у творі систему буття багатьох європейських народів. Споглядання інших культур і цінностей, розмірковування про вплив особистості на історію, осмислення трагічних суперечностей нового часу стали предметом художнього дослідження англійського романтика Дж-Г. Байрона хвилюють причини суспільних вад, національного занепаду, він замислюється над суперечностями та загадковістю історичного процесу. Концепт свободи, окреслений англійським митцем, відіграє важливу роль у зображенні характеру байронічного героя. Автор, стверджуючи свободу особистості та волі як головні засади людського існування, відстоює свободу європейських народів загалом, їх право на національно-визвольну боротьбу: «Геленсві праотці! боріте супостата! Ти ж, Греціє, своїх панів хоч переміниш, Підвладного свого не переміниш стану. Не сорома твого літа минули, – слави» [1, с. 64]. Будь-яке явище сьогодення сприймається героєм крізь призму історії: боротьба іспанського народу проти Наполеона примушує згадати про Реконкісту, залежність греків від Туреччини – про минулу велич античної Греції тощо.

Отже, дух непримиренності, пошуку, право на внутрішню індивідуальну свободу, велич боротьби проти рабства та тиранії є концептуальними характеристиками образу Чайльд Гарольда у Дж-Г. Байрона. У літературі романтизму головним змістом були духовні пошуки молодих непересічних героїв. В епоху реалізму ключовий акцент було зроблено на кар'єрі молодого героя, а тому психологія пристосування стає предметом дослідження французьких письменників-реалістів.

Французькі письменники XIX ст. сприймали людську долю як жорстко детерміновану суспільством. На їх думку, людина у своєму житті сама нічого не може вирішувати, у цьому романісти вбачали трагізм її існування, але Ф. Стендаль, як прибічник просвітників, переконаний, що людина створена природою як високодуховна істота, всі її намагання задушити в собі високі поривання і почуття призводять до життєвої катастрофи.

Сюжет роману «Червоне і чорне» описує п'ять років із життя Жюльєна Сореля – молодого людини низького соціального походження, одержимого марнославним наміром зайняти гідне місце у суспільстві. Його мета – не просто соціальне благополуччя, а здійснення особливої героїчної місії, яку він визначає особисто та пов'язує з її реалізацією прикладу Наполеона, маловідомого та бідного поручика, котрий зробився володарем світу. Бажання відповідати своєму кумиру та «завоювати» суспільство – основні мотиви поведінки героя: «пробити дорогу – для Жюльєна означало насамперед вирватись із Вер'єра; він ненавидів свою батьківщину. Від усього, що він тут бачив, холонуло його серце [6, с. 38].

Хворобливий син тесляра Сореля, за мірками свого батька, невдаха, Жюльєн, займається самоосвітою і потрапляє до будинку мера як гувернер. Герой гордий із цього, бо не підозрює, що його купили щонайдешевше та і то лише для того, щоб досадити Вально, який придбав дорогих коней.

Жюльєн із перших рядків у романі показаний у гострому конфлікті з родиною: «Усі домашні зневажали його, і він ненавидів своїх братів і батька. У святкових іграх на міській площі він завжди був битий» [6, с. 33], із суспільством і самим собою: «Це був нещасливець, що вступив в єдиноборство з цілим суспільством» [6, с. 317], «коли я нарешті навчуся віддавати цим людям саме стільки душі, скільки належить за їхні гроші? Якщо я хочу поважати сам себе й домогтися їхньої поваги, треба показати їм, що тільки моя бідність укладає угоди з їхнім багатством, а моє серце віддалене на тисячу льє від їхнього нахабства...» [6, с. 79].

Єдиною близькою людиною для Сореля у провінційному Вер'єрі стає абат Шелан, котрий дає хлопцю слушні життєві поради та настанови: «Якщо ви запобігатимете ласки можновладців, ви занепасти свою душу на віки вічні. Ви зможете досягти благополуччя, але для цього треба буде кривдити знедолених, підлещуватись до супрефекта, мера, цієї впливової особи, і потурати їхнім примхам. Така поведінка, тобто те, що в світі називають «вмінням жити», може, для мирянина й не зовсім несумісна зі спасінням душі, але з нашим саном треба вибрати одне з двох: здобувати щастя на цім або на тім світі – середини нема [6, с. 57–58]. Жюльєн змушений зраджувати своїй благородній натурі, щоб відігравати мерзенну роль, яку сам обирає своєю життєвою траєкторією: «Кожен живе для себе в цій пустелі егоїзму, що зветься життям» [6, с. 315]. Найважчим періодом у духовному становленні головного героя був безансонський період: «Так ось воно, це земне пекло, з якого мені вже не вийти!» [6, с. 170]. «Для такого бідака, як я, – думав Жюльєн, – без покровителів, без грошей, не буде великої різниці між семінарією і в'язницею [6, с. 169].

Слід враховувати такий факт: Жюльєн Сорель – представник покоління 20-х рр. XIX ст. Йому притаманні риси романтичного героя: незалежність, почуття власної гідності, бажання змінити долю, боротися і досягати мети: «Ну й компанія! – думав Жюльєн. – Хай би вони дали мені навіть половину украденого добра, я все одно не погодився б із ними жити. Рано чи пізно я б не витримав, мимоволі виявив би до них усю свою зневагу» [6, с. 146], а тому у кар'єрі його цікавлять не гроші та навіть не сама кар'єра – він хоче тільки одного: щоб суспільство визнало його достоїнства, незважаючи на його походження. Звідси такі психологічно мотивовані якості, як гординя, честолюбство, цинізм, плебейська психологія.

Засобом здійснення своїх честолюбних домагань Жюльєн Сорель обирає лицемірство. Іншого способу самоствердження у суспільстві, яке ставить права людини у пряму залежність від її соціального походження, герой не бачить, в очікуванні страти у в'язниці герой із великим сумом зізнається: «Я лицемірю, наче тут хтось є і слухає мене... Я забуваю жити й кохати, коли мені лишається так мало днів...» [6, с. 476], але зрештою честолюбство помирає у його серці, й у нього з'являється почуття каяття.

Монолог Сореля під час суду над ним звучить як вирок соціальній системі епохи Реставрації: «Я не маю честі належати до вашої касты, панове, в моїй особі перед вами селянин, що повстав проти низькості свого стану...», але у моїй особі «захочуть покарати і назавжди

зломити тих юнаків незнатного походження, пригнічених бідністю, яким пощастило здобути добру освіту, внаслідок чого вони насмілились проникнути в середовище, яке на мові чванливих багатіїв зветься вищим світом» [6, с. 459].

Суспільство, в основу якого покладено тільки прагнення до наживи, вороже становиться і до розвитку особистості. Ця проблема стає предметом художнього дослідження іншого французького класика, О. де Бальзака: «У різних аспектах, у незліченній кількості життєвих варіантів показує письменник, як чесність і порядність вбиваються пануючим у буржуазному суспільстві «фінансовим началом». Власне, у цьому полягає моральний сенс всіх тих історій молоді людини в буржуазному суспільстві, які подає Бальзак у «Людській комедії», – Ежена Растіньяка та Шарля Гранде, Рафаеля де Валентена та Люсьєна Шардона, Віктор'єна д'Егріньюна та інших» [5, с. 60].

З образом молодого студента пов'язана тема становлення особистості та втрати ілюзій, основний зміст якої зводиться до того, що Бальзак демонструє, як Растіньяк, засвоюючи нові життєві цінності, перетворюється на аморальну та цинічну особистість, а буржуазне суспільство, засноване на «принципі вигоди», розбещує молоду людину, котра ціною моральної деградації досягає життєвого успіху.

Бальзак, залишаючись у рамках реалістичної естетики, демонструє, що характер і долю героя визначають обставини, час та історія. Студент-правознавець опиняється у великій французькій столиці Парижі, місті соціальних контрастів, у якому, з одного боку, сконцентровані велич і неймовірні багатства, де все продається і купується, де точно відома ціна великих успіхів, де відбувається народження і зникнення кумирів, а з іншого – це злиденні передмістя Парижу, де вмирають або будують нові плани «завоювання місця під сонцем» молоді люди, котрі прагнуть інтегруватися у цей соціальний простір.

На сторінках роману «Батько Горіо» герой здатний співчувати, допомагати ближньому, він вірить, що тільки титанічною працею зможе досягти своєї мети: «Ні, ні. Я працюватиму благородно, свято, працюватиму день і ніч. Хочу завдячувати всім, що матиму, тільки власній праці. Це буде дуже відповідальний шлях до багатства, але щовечора я спокійно кластиму голову на подушку, не обтяжений гнітючими думками» [2, с. 121]. На думку Д. Наливайко, юний студент «отримав зовсім не буржуазне виховання, та й від природи був людиною зовсім не злою і не користолюбною» [5, с. 93], у цьому творі він не сповідує «релігію грошей», «вони для нього це скоріше необхідність, втілена в життєвих обставинах і потребах» [5, с. 93]. Отже, важливим для Бальзака поставало питання: внаслідок яких впливів Растіньяк знаходить своє «місце під сонцем» у Парижі? Відомо, що життєва перспектива особистості у будь-який час багато у чому визначається суспільною ціннісною парадигмою і цей значний аспект соціального становлення молоді людини став важливою складовою частиною у дослідженні еволюції її характеру Бальзаком. Автор, визначаючи ціннісну парадигму свого часу і наслідки її впливу на важливий констант людської природи, із сумом зазначає: «Скнари не вірять у прийдешнє життя, для них – сьогодні усе. Ця думка проливає жахливе світло на сучасну епоху, в яку, більше ніж будь-коли, гроші панують над законами, політикою та мораллю. Установлення, книги, люди й учення – все змовилося підірвати віру в прийдешнє життя, на яку спиралося суспільство ось уже сімнадцять століть. Нині могила – це перехід у стан, якого мало бояться... Досягти, *per fas et nefas* земного раю і суєтних насолод, скам'янити серце і виснажити тіло заради володіння минулими благами, як колись зносили муки життя заради одвічного блаженства, – ось загальний помисел!» [2, с. 394]. Отже, вивчаючи духовні основи суспільного розвитку, автор гостро відчуває драматичну природу сучасного йому динамічного світу, для нього визначальним є аспект інтеграції молоді людини у цей суспільний простір. «У переродженні героя на перший план Бальзак висуває такий чинник, як пізнання ним сутності суспільства, тих дійсних, а не показних, законів і прагнень, якими воно живе» [5, с. 95]. Причому французький класик якнайширше представляє суспільну парадигму, наголошуючи на тому,

що верхи і низи в однаковий спосіб нехтують моральними законами. Батько Горіо представляє буржуазію, Растіньяк – провінційне дворянство, віконтеса де Босеан – паризький вищий світ, каторжник Вотрен – злочинне середовище. Це оточення молодого юриста багато у чому визначає життєві перспективи юнака, його досвідченими вчителями стали великосвітська дама та біглий каторжник. Д. Наливайко переконаний, що «Бальзак взяв наставників із різних світів, із протилежних полюсів суспільства, щоб продемонструвати універсальність законів і прагнень, якими воно керується» [5, с. 95].

Віконтеса дає слухні поради юнаку, аби у будь-який спосіб досягти бажаного «місця під паризьким сонцем»: «Ви побачите, яка глибока жіноча зіпсованість, виміряєте жалюгідну суєтність чоловіків... Чим холодніший буде ваш розрахунок, тим далі ви підете. Вражайте безжально, і вас боятимуться. Дивіться на людей, – на мужчин і на жінок, – тільки як на поштових коней, що їх лишають здихати на кожному перегоні, – ви досягнете вершини своїх бажань... Якщо ви не будете катом, то станете жертвою» [2, с. 91]. Не менш відверто Вотрен розкриває механізми суспільного життя: «Чи знаєте ви, як тут прокладають собі дорогу? Блиском генія або спритністю підлоти. Треба врізатись у цю людську масу, як гарматне ядро, або прослизнути в неї, як чума. Чесністю не доб'єтесь нічого» [2, с. 114]. Растіньяк визнає, що Вотрен «одверто сказав мені те саме, про що пані де Босеан натякала всякими манівцями» [2, с. 120]. Під впливом таких життєвих настанов поступово зникали «його дитячі ілюзії, всі провінційні погляди зникли. Його уявлення стали інші, а честолюбство безмежно більше...» [2, с. 52]. Зрештою, мрії Ежена про вищий світ зробили більш поступливою його совість: «Тепер він бачив світ таким, яким він є: для багатих закони й мораль не мають сили, і в багатстві він побачив *ultima, ratio mundi*... Вотрен має рацію, багатство – це чеснота», – подумав він» [2, с. 93]. Період романтизму у житті Растіньяка добігає кінця, і він починає полювання за мільйонами, керуючись незламною логікою каторжника: «Ви, наприклад, мисливець, що полює на мільйони. Щоб їх спіймати, ви застосовуєте пастки, тенета, принаджуєте звіра свистом. А взагалі люди полюють хто на що. Одні – на посаг, інші – на чуже банкрутство; той ловить душі, інший продає своїх спільників, зв'язавши їх по руках і ногах. Того, хто повертається з добре набитим ягдташем, вітають, шанують, приймають у доброму товаристві» [2, с. 117]. Студент, сповнений жаги успіху, рішуче відкидає пропозицію каторжника про вбивство, але стає на шлях боротьби із суспільством, озброївшись філософією Вотрена. «В Парижі чесна людина – це той, хто діє мовчки і ні з ким не хоче ділитися» [2, с. 115], і цей шлях фінансових спекуляцій і моральних компромісів дозволяє пристосуватися до нових правил гри, остаточно втрачаючи юнацькі ілюзії. Моральна драма, яку переживав молодий південець, закінчилася перемогою егоїзму та жадоби, й у кінці роману він проголошує свій знаменитий виклик світу: «Ну, тепер побачимо, хто кого!» [2, с. 259].

Висновки. Отже, дослідження концепції характеру молодої людини у художньому творі не втрачає актуальності, оскільки у всі часи молодь, інтегруючись у суспільний простір, прагне знайти себе і своє життєве призначення.

Чайльд Гарольд – молода людина, котра щойно вступає в життя із властивою філософією дендизму. Цій особистості притаманна незалежність, перевага розуму над почуттям, повна свобода від будь-яких обов'язків, соціальних і сімейних. Його характерологічна парадигма різниться презирством до світу і нехтуванням суспільними та моральними нормами. Розчарування англійського героя мало залежить від особистих мотивів, стверджуючи свободу індивіда та волю як головні засади існування, Чайльд Гарольд відчуває скорботу всього світу, загальну невлаштованість людства, його заклики надихають, він прагне оновлення життя.

Жульєн Сорель – представник покоління 20-х рр. XIX ст., зберігає риси романтичного героя: незалежність, почуття власної гідності, бажання змінити долю, боротися, але для «завоювання світу» засобом здійснення своїх честолюбних домагань герой обирає лицемірство, і, зрештою, філософія пристосування стає сенсом його життя.

Проблема провінційної молоді, що приїздить до столиці та постає перед важливим вибором – зберегти цілісність внутрішнього «я» і свої моральні позиції або зрадити себе – постає перед бальзаківським героєм Е. Растіньяком. Зміни його внутрішнього світу залишаються вкрай важливим аспектом у дослідженні цієї теми, адже час і обставини суттєво нівелюють суспільну ціннісну парадигму, а вічні загальнолюдські цінності в умовах буржуазного світу поступаються хижому егоїзму та наживі. Твори Бальзака свідчать про те, що суспільство прирікає молоду людину на відмову від ілюзій, формуючи характер аморальної та цинічної особистості.

Окреслені нами спільні та відмінні риси головних героїв поеми «Паломництво Чайльда Гарольда» Дж.-Г. Байрона, романів «Червоне і чорне» Ф. Стендаля та «Батька Горію» О. де Бальзака – це тільки штрихи до серйозної системної розвідки про концепцію характеру образу молодої людини у світовій літературі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Байрон Дж. Паломництво Чайльд Гарольда, Львів, 1905. 179 с.
2. Бальзак О. Твори / пер. з фр. ; вступ., приміт. А. Розанової. Київ : Молодь, 1971. 499 с.
3. Козубенко Л.М. Концепція психологізму у художньому творі як літературознавча проблема. *Вчені записки ТНУ ім. В.І.Вернадського. Серія Філологія. Журналістика*. Т. 33 (72) № 1 Ч. 2. 2022. С. 172–176.
4. Кучерук О.А. Основні принципи творчого методу Оноре де Бальзака в повісті «Гобсек». *Оноре де Бальзак: грані, інтерпретація, Україна* : зб. наук. праць Міжнародної наук.-практ. конференції, присвяченої 220-річчю з дня народження письменника. Київ : Вид-во Людмила, 2019. С. 113–120.
5. Наливайко Д.С. Оноре Бальзак: нарис життя і творчості. Київ : Дніпро, 1985. 198 с.
6. Стендаль Ф. Червоне і чорне. Київ : Дніпро, 1977. 490 с.
7. Фащенко В. У глибинах людського буття: Літературознавчі студії. Одеса : Маяк, 2005. 640 с.
8. Хом'як Т.В. Психологізм як один із засобів характеротворення образу Миколки в новелі Юрія Липи «Малий». *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство*. 2009. Вип. XXI. С. 347–353.
9. Чередник Л. Творчість Дж. Байрона в українських перекладах. «Молодий вчений». № 5.1 (69.1). 2019. С. 227–230.
10. Швець Т. Текст як відображення індивідуально-авторської художньої картини світу. *Поміж мов і культур: методологічний еkleктизм і міждисциплінарність сучасного мовознавства* : колективна монографія / гол. ред. К.І. Мізін. Переяслав-Хмельницький: ПП Щербатих О.В., 2017. С. 52–57.